

SITUAȚIA ARMATEI LA REINTRAREA ROMÂNIEI ÎN RĂZBOI LA 28 OCTOMBRIE/10 NOIEMBRIE 1918

Silviu-Daniel NICULAE

Doctorand, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București

Situația armatei române în ajunul mobilizării a 2-a era cea rezultată din executarea demobilizării impuse de Tratatul de la București din 1918, cu alte cuvinte, la decretarea acesteia armata română avea în stare operativă toate comandamentele superioare, serviciile generale și stabilimentele militare, așa cum erau prevăzute în cel din urmă buget din timpul păcii, adică din anul 1916. Toate aceste comandamente, servicii și stabilimente depindeau de Ministerul de Război, atât din punctul de vedere al conducerii, cât și din punct de vedere administrativ.

Cuvinte-cheie: Primul Război Mondial, reintrarea în război, situația armatei române, a doua mobilizare, executarea mobilizării

SITUAȚIA GENERALĂ A ARMATEI ROMÂNE ÎN OCTOMBRIE 1918

Situația armatei române în ajunul celei de-a doua mobilizări, în toamna anului 1918, era cea rezultată din executarea demobilizării impusă de tratatul de la București semnat la 24 aprilie/7 mai 1918. În detaliu, această situație era următoarea:

1) Ordinea de bătaie. La decretarea mobilizării a 2-a, armata română avea în funcțiune toate comandamentele superioare, serviciile generale și stabilimentele militare, așa „cum erau prevăzute în cel din urmă buget din timpul păcii” (1916). Toate aceste comandamente, servicii și stabilimente depindeau de Ministerul de Război, atât din punctul de vedere al conducerii cât și din punct de vedere administrativ. Ca mari unități de luptă, tactice și strategice, armata dispunea de 15 divizii de infanterie (1-15), grupate în 5 corpuri de armată (1-5) și de 2 divizii de cavalerie (1-2). În afară de aceste mari unități, mai dispunea de arme și trupe speciale, constituite în comandamente speciale care depindeau direct de Ministerul de Război ca: artilerie grea, aeronautică, trupe de comunicație, grăniceri, jandarmi și marină¹.

2) Dislocarea. În situația politică și militară în care se afla România la această dată, când Muntenia, Oltenia și Dobrogea erau încă ocupate de trupele germane, austro-ungare și bulgare, întreaga armată era dislocată în teritoriul liber al Moldovei și în Basarabia. În Moldova se găseau comandamentele, trupele și serviciile Corpurilor 1-4 Armată. Dintre acestea, Corpul 4 și 3 Armată (numai partea din Diviziile 6 și 13) își păstrau dislocarea normală de pace, iar Corpurile 1, 2 și 3 Armată (Divizia 5 și parte din Diviziile 6 și 13), care aveau dislocarea normală de pace în Muntenia și Oltenia, se găseau suprapuse și intercalate provizoriu printre unitățile Corpul 4 Armată și Corpul 3 Armată. În Basarabia, se găsea Corpul 5 Armată (Diviziile 9, 10 și 15), care avea dislocarea normală de pace în Dobrogea și în partea de est a Munteniei, precum și Diviziile 1 și 2 Cavalerie².

3) Compunerea organică. Corpul de Armată era compus din: 3 divizii infanterie și 1 brigadă de Călărași a 2 regimente. Compunerea organică a diviziilor era diferită,

¹ Arhivele Militare Române (în continuare A.M.R.), Fond Marele Stat Major, dosar nr. crt. 131, f. 90.

² *Ibidem*, f. 91.

din punctul de vedere al unităților de infanterie componente și anume: Diviziile 1-10 erau constituite din câte 2 brigăzi de infanterie, fiecare brigadă având 2 regimente (Regimentele 1-40); în plus, fiecare din aceste divizii avea câte un batalion de vânători (1-10 Vânători); Diviziile 11-15 erau constituite din câte 4 brigăzi de infanterie, fiecare brigadă având 2 regimente (41-80). Restul organic, era identic la toate diviziile fiecare având: 1 brigadă de artilerie compusă din 1 regiment tunuri de câmp și 1 regiment de obuziere; 1 batalion de pionieri.

❖ Infanteria. Regimentele 1-40 erau constituite fiecare din câte 3 batalioane. Batalionul era compus din 4 companii de infanterie, dintre care 1 de instrucție iar 3 de cadre și 1 companie de mitraliere (4 piese); batalioanele regimentelor din Diviziile 9 și 10 erau compuse din același număr de companii, cu deosebire că 3 companii de infanterie aveau efectivul de război, iar a 4-a companie era de cadre. Regimentele 41-80 erau constituite dintr-un singur batalion, având 3 companii de infanterie, cu efectiv redus și o companie de mitraliere (4 piese). Batalioanele de Vânători erau constituite fiecare din câte 4 companii de pușcași și o companie de mitraliere (8 piese)³.

❖ Artileria. Regimentele de artilerie de câmp erau constituite din câte 3 divizioane, fiecare divizion având 3 baterii, dintre care 1 de instrucție și 2 de cadre; în total 9 baterii. Regimentele de obuziere erau constituite din câte 2 divizioane, fiecare divizion având 1 baterie de instrucție și 1 baterie cadre; în plus, 1 baterie mortiere de tranșee cadre; în total 5 baterii. Regimentele de artilerie și obuziere din Diviziile 9 și 10 aveau bateriile cu efectiv de război. Regimentele de artilerie de munte erau constituite din câte 2 divizioane, fiecare divizion având 2 baterii cadre și o baterie de instrucție; în total 6 baterii. Regimentele de artilerie grea erau constituite din câte 3 divizioane dintre care 2 de câte 3 baterii (1 de instrucție și 2 de cadre), iar al 3-lea de 2 baterii (1 de instrucție iar a 2-a de cadre); în total 8 baterii.

❖ Cavaleria. Divizia de cavalerie. Diviziile 1 și 2 cavalerie erau constituite fiecare din câte 3 brigăzi a câte 2 regimente fiecare, în total 6 regimente; în plus, câte 1 divizion de artilerie călăreață, a câte 3 baterii fiecare și câte 1 companie cicliști. Regimentele de roșiori (1-11) și Regimentul 3 Călărași, care intrau în compunerea Diviziilor 1 și 2 Cavalerie, erau constituite din câte 4 escadroane și un grup de mitraliere fiecare, cu 2/3 din efectivul de război. Regimentele de călărași și Regimentul de Escortă Regală, care intrau în compunerea organică a brigăzilor de călărași ale corpurilor de armată, erau constituite fiecare din câte 4 escadroane cadre și 1 grup de mitraliere (4 piese),

³ *Ibidem*, f. 92.

afară de Regimentul 10 Călărași care era constituit din 2 divizioane, ambele cu efectiv întărit și repartizate câte unul la Diviziile 9 și 10 din Basarabia⁴.

❖ Trupe speciale. Batalioanele de pionieri divizionare erau constituite fiecare din câte 3 companii de pionieri, 1 companie de telegrafie, 1 companie de poduri cadre și 1 companie de depozit; batalionul 2 pionieri avea, în plus, 1 depozit de unelte. Batalionul de pionieri cetate era constituit din 3 companii de pionieri, 2 companii cadre și 1 companie depozit. Regimentul de căi ferate era constituit din 8 companii de cale ferată și 1 companie de depozit. Regimentul de pontonieri era constituit din 2 batalioane, 1 batalion de pontonieri fluvii și altul de pontonieri râuri, și o companie depozit. Batalionul de fluvii avea 2 companii de instrucție și 2 de cadre, iar batalionul de râuri avea 3 companii de instrucție și 2 de cadre. Batalionul de Specialități era constituit din: 1 companie telefonie fără fir (T.F.F.), 1 companie proiectoare, 1 companie tehnică și 1 companie de depozit. Corpul de tracțiune automobilă avea: 1 companie conducători autoturisme; 1 companie conducători autocamioane; 2 companii tehnice; 1 grup de automitraliere blindate; 1 companie de motomitraliere; 1 companie de depozit; 1 depozit de materiale și benzină.

❖ Aeronautica. Corpul de aviație cuprindea: 1 comandament; 1 companie de depozit; 3 grupuri de aviație (1, 2, 3); 1 grup de instrucție – școli (4); rezerva generală a aviației (atelieri și depozitul central). Grupul de aviație era format din 4 escadrile (2 de recunoaștere; 1 de vânătoare; 1 tehnică), a câte 8 avioane fiecare; în total 24 avioane (afară de escadrila tehnică). b) Corpul de aerostație avea 25 baloane⁵.

❖ Grănicerii. Corpul Grănicerilor cuprindea 3 regimente (1, 2, 3). Regimentul de grăniceri era constituit din 3 batalioane de pază (Regimentul 3 Grăniceri avea numai 2 batalioane) și 1 batalion de instrucție.

❖ Jandarmii rurali. Corpul de jandarmi rurali era constituit din 3 brigăzi a câte 2 regimente fiecare. Efectivul regimentelor varia între 4 companii (Regimentul 5) și 11 companii (Regimentul 2). Jandarmii pedestrii. Batalionul de jandarmi pedestri era compus din 2 companii (1 la Iași și alta la București) și 1 secție de depozit.

❖ Marina militară cuprindea: Comandamentul Marinei; Divizia de Dunăre; Divizia de Mare; depozitele generale; Arsenalul Marinei. Divizia de Dunărea avea monitoarele: Alexandru Lahovary, Mihail Kogălniceanu, I.C. Brătianu și Lascăr Catargiu. Divizia de Mare avea numai crucișătorul „Elisabeta”.

4) Efectivele

La demobilizarea armatei, potrivit tratatului de pace de la București (art. 4), Diviziile 9 și 10 Infanterie și Diviziile 1 și 2 Cavalerie, care se aflau în Basarabia, aveau

⁴ *Ibidem*, f. 93.

⁵ *Ibidem*, f. 94.

efectivul întărit (2/3 din efectivul de război), iar Diviziile 1-8 aveau efectivul de pace redus; în sfârșit Diviziile 11-15 aveau un efectiv și mai redus, care reprezenta numai 1/3 din efectivul Diviziilor 1-8, deoarece regimentele acestor divizii nu aveau în ființă decât un batalion. Din această situație care nu diferă de aceea pe care a avut-o armata română în preajma mobilizării 2 rezultă că:

- a) efectivul total real al armatei române era de **163.240** oameni;
- b) forța combatantă a întregii armate era de: **180 batalioane; 260 baterii; 98 escadroane**⁶.

5) Starea de pregătire pentru război a armatei

Instrucția. Efectivul prezent la corpurile de trupă era foarte redus, din cauza numeroaselor detașări și răspândiri impuse de paza depozitelor de tot felul, de muncile agricole, cultivarea grădinilor de zarzavaturi, strângerea furajelor, îngrijirea marelui număr de animale provenite prin demobilizarea armatei. Astfel fiind, instrucția trupei era aproape în întregime suspendată, afară de instrucția specialiștilor, care și ea era destul de redusă. Instrucția ofițerilor era de asemenea redusă; s-a căutat însă a se completa instrucția ofițerilor întorși din captivitate. Instrucția normală în corpurile de trupă era proiectată a începe la 1 noiembrie 1918, când se terminau muncile agricole.

❖ Armamentul și munițiile.

Potrivit convenției de la Focșani, de la 1 martie 1918, materialul de artilerie al Diviziilor 11, 12, 13 fusese trecut în teritoriul ocupat; iar prin tratatul de la București (art. 5) eram obligați a trece în teritoriul ocupat „*tunurile, mitralierele, armele portative, depozitele de muniții și trăsurile*”, care deveneau disponibile prin desființarea unităților și reducerea efectivelor prevăzute în același tratat. Cu toate aceste greutăți, Marele Stat Major a făcut toate eforturile și a reușit să asigure armamentul și munițiile necesare pentru o eventuală mobilizare. Așa, comisia instituită la Marele Stat Major pentru a propune armamentul și munițiile care urmau să fie trecute în teritoriul ocupat, potrivit cu art. 5 din tratatul de la București și cu convenția încheiată în București, la 15/28.08.1918 a stabilit să se trimită în acest teritoriu, armele, mitralierele, carabinele și gurile de foc, de model și sistem vechi, care nu erau în serviciu sau cu care erau armate trupele de la servicii și etape. În aceste condiții, în ajunul mobilizării a 2-a, armata română dispunea de o cantitate suficientă de armament și muniții, rămase în teritoriul liber al Moldovei și anume: 160 baterii de câmp și 65 baterii de obuziere (calibre 105-150). Acest număr de baterii era capabil să satisfacă necesitățile organice a 18 divizii, considerând dotarea

⁶ *Ibidem*, f. 95.

normală în artilerie a unei divizii, la 9 baterii de tunuri de câmp și 3-4 baterii de obuziere; 31 baterii grele (tunuri de 120, 150 și 155 și obuziere de 120); 100 mortiere de tranșee de 58 m/m; 15 baterii de munte; mitraliere (maxim 6,5, St. Etienne și Hotsckiss de 8 m/m, engleze de 7,7 și ruse de 7,62), puști mitraliere (Gladiator de 8 m/m și engleze de 7,7) și arme portative, erau de asemenea suficiente pentru armarea a 18 divizii, cu o dotație medie de 8 mitraliere de batalion și 6 puști mitraliere de companie⁷.

Muniția rămasă în Moldova asigura: 7-10 zile de foc, pentru arme și mitraliere; 4-7 zile de foc, pentru puștile mitraliere; 5 1/2 zile de foc pentru grenade; 9 zile de foc, pentru tunul de câmp; 10-14 zile de foc, pentru obuziere de câmp; 5-15 zile de foc, pentru artileria grea.

Cantitatea de muniții existentă, deși era suficientă pentru începutul unor eventuale operațiuni, totuși ea limita durata operațiunilor probabile, deoarece nu aveam nici mijloacele și instalațiile necesare pentru fabricarea lor în țară și nici posibilitatea de a ni le procura de la Aliați, de care eram complet izolați la această dată. Cum pe de altă parte însă, România, în situația în care se găsea, nu putea să mobilizeze decât maximum 10 divizii, rezultă că armata română dispunea de armament suficient și de o cantitate de muniții medie de 15-20 zile de foc, ceea ce îndreptățea pe deplin reluarea armelor, sub acest raport⁸.

❖ Subzistențele și echipamentul.

Starea economică în care se găsea Moldova după încheierea păcii de la București, crea o situație foarte grea în privința satisfacerii nevoilor de hrană și îmbrăcăminte ale armatei. Instalațiile industriale erau destul de reduse și capacitatea lor de producție era limitată; iar resursele teritoriului erau secătuite de război și de suprapopulația Moldovei. Ministerul de Război și organele sale de aprovizionare nu aveau puțința să procure echipamentul și subzistențele necesare armatei aflate sub arme și nici să constituie depozite și rezerve în vederea unei mobilizări, pentru că în această situație aprovizionarea armatei și a populației civile se făcea de către Ministerul de Industrie și Direcția Aprovizionării, înființată pe lângă Președinția Consiliului de Miniștri. Nevoia de a asigura existența populației civile a făcut ca o parte din depozitele de subzistență ale Ministerului de Război, cât și o parte din hrana de rezervă a armatei, să fie trecută asupra Direcției Aprovizionării, care le-a distribuit populației civile. În aceste condiții, chiar trupa aflată sub arme era lipsită de hrană și îmbrăcăminte necesară⁹.

⁷ *Ibidem*, f. 96.

⁸ *Ibidem*, f. 97.

⁹ *Ibidem*, f. 98.

Subzistențe. Cantitățile de subzistențe, aflate asupra corpurilor de trupă și în depozitele Ministerului de Război erau cu totul departe de nevoile de aprovizionare ale armatei, pentru cazul unei eventuale mobilizări. În țară însă, existau aprovizionamente care puteau hrăni armata cel puțin o lună; iar strângerea lor în depozite necesita 10-15 zile.

Echipamentul. În privința echipamentului, disponibilitățile erau cu totul insuficiente, față de efectivul proiectat a se mobiliza (200.000 oameni). Dintre principalele efective lipseau din necesar: mantale 50%, vestoane 60%, pantaloni 40%, cizme sau bocanci 15% (încălțăminte existentă era mai toată degradată), cămăși 10%, izmene 25%.

❖ Serviciul sanitar și farmaceutic.

Încă de la demobilizarea armatei, mare parte din corpurile de trupă au rămas fără medici, deoarece, din 149 corpuri de trupă, numai 77 aveau medici militari, iar restul se foloseau de medici civili, angajați ca diurniști. Personalul inferior sanitar era de asemenea insuficient pentru efectivul de pace, deoarece în timpul campaniei nu se repartizase la companiile sanitare oamenii din ultimele 2 contingente, necesari pentru specialitatea sanitară. Formațiunile sanitare de campanie fuseseră în întregime desființate, odată cu demobilizarea armatei, conform tratatului de pace de la București. Materialul sanitar fusese adunat de la corpurile de trupă, care nu aveau unde-l păstra; dar clasarea acestui material nu se terminase încă la data mobilizării a 2-a din această cauză dotarea cu material sanitar a diferitelor formațiuni a întâmpinat dificultăți. Cantitatea de material sanitar existentă era îndestulătoare, cu toate că o parte din materialul sanitar de campanie fusese vărsat la diferitele formațiuni de pace (spitale, sanatorii). Parte din materialul sanitar ca: genți, corturi, trăsuri, pânze, tărgi, etuve etc. se găsea în aceeași stare de degradare în care rămăsese la demobilizare, repararea lor neputându-se efectua din lipsă de fonduri, material și de ateliere¹⁰.

❖ Serviciul veterinar. La demobilizarea armatei, pe lângă medici veterinari militari activi, se mai menționau încă un număr de 70 medici veterinari de rezervă, sub formă de diurniști și chemați temporar în activitate de serviciu, astfel încât la a 2-a mobilizare, armata mai avea nevoie încă de un număr de 40 medici veterinari. Pregătirea infirmierilor de cai și a potcovarilor era completată prin școala specială respectivă, care a funcționat și după demobilizarea armatei. Se completa de asemenea și materialul chirurgical și de potcovări precum și vaccinul necesar la mobilizare.

¹⁰ *Ibidem*, f. 99.

❖ Serviciul Remontei. Efectivul cailor armatei era foarte redus, deoarece pe lângă numărul de cai trecut în Muntenia odată cu materialul de artilerie, Comandamentul Armatei germane de ocupație ne obligase să-i vindem încă un număr de 3557 cai, aleși dintre cei mai buni. Completarea lipsurilor în cai proiectată a se face prin import din Argentina, nu s-a putut realiza până la mobilizarea a 2-a. La această dată, regimentele de infanterie, regimentele de obuziere și de artilerie grea, dispuneau de un număr de cai care întrecea cu puțin efectivul bugetar; iar regimentele de artilerie de câmp și cele de roșiori (aveau circa 100 cai de escadron) aveau deficite în cai față de efectivul bugetar. În Moldova și Basarabia, însă se găseau caii necesari pentru completarea efectivului de mobilizare al unităților și serviciilor aparținând diviziilor mobilizabile din Corpul 3, 4 și 5 Armată. La demobilizarea armatei, rămăsese un mare număr de cai, care însă erau extrem de slăbiți, prin lipsurile din iarna anului 1917/1918. Pentru îngrijirea lor, corpurile de trupă nu dispuneau nici de oameni, nici de furaje. Râia care devenise cronică și starea de mizerie fiziologică îi făcuse de neîntrebuințat. Pentru a fi salvați, caii au fost distribuiți gratuit la locuitori, reținându-se la unități numai strictul necesar. Dar, din cauza lipsei de furaje din vara anului 1918 precum și din cauza relei stări în care se găseau la acea dată, o mare parte din cai au murit, iar alții au fost sacrificați la abator. Astfel că, în general, era lipsă de cai¹¹.

❖ Comunicațiile. La demobilizarea armatei, întregul serviciu telegrafo-poștal a fost trecut asupra Direcției generale a Poștei Telefoniei și a Telegrafului (P.T.T.) iar personalul și materialul fusese evacuat la București, sub ocupația germană, fără știrea și avizul Marelui Stat Major. Legăturile telegrafice și telefonice directe între Marele Stat Major și comandamente, precum și birourile telegrafo-telefonice militare, de la Iași (Marele Stat Major), Vaslui, Bârlad, Tecuci, Galați, Bacău și Botoșani precum și acelea ale comandamentelor din Basarabia, fusese desființate de guvern. Serviciul Telefoniei Fără Fir care avea 4 posturi goniometrice (Iași, Chișinău, Bolgrad și Bălți) fusese trecut și el în septembrie, asupra Direcțiunii Generale P.T.T., astfel încât batalionul de specialități rămăsese fără cadre și personal și în imposibilitatea de a forma noi cadre. Mai existau 4 stații columbofile, la Botoșani, Chișinău, Bălți și Bolgrad. Prin urmare, dispozițiile luate de guvern și de Direcția Generală a Poștelor, pentru executarea condițiilor tratatului de pace de la București, paralizase toate măsurile luate de Marele Stat Major în vederea pregătirii de război a comunicațiilor. Din această cauză la mobilizare constituirea și încadrarea oficiilor militare s-a făcut cu multă greutate, din cauza lipsei de personal care fusese evacuat la București, iar repararea liniilor distruse de trupele germane în retragere și din cauza intemperiilor,

¹¹ *Ibidem*, f. 100.

nu s-a putut face decât incomplet, din cauza lipsei de material, care fusese evacuat de asemenea la București¹².

❖ Transporturile. La decretarea mobilizării, existau în Moldova un număr de 817 locomotive, dintre care numai 163 erau în stare de funcționare și circa 14.000 vagoane. Din cauza numărului redus al locomotivelor în funcțiune, posibilitățile de transport cu calea ferată erau destul de reduse. Repararea materialului rulant, defectat sau degradat, nu se putuse executa din cauza lipsei de materii prime, a atelierelor și a pieselor de schimb. Situația combustibilului era de asemenea precară. Rezerva de combustibil, proiectată de Marele Stat Major, care destinase în acest scop 4 batalioane de lucrători-etape, pentru tăiatul lemnului în diferite păduri, nu se înfăptuise pe deplin, deoarece deși în păduri se găseau 90.000 m.c. (4.500 vagoane) lemne tăiate, totuși transportul în gări nefiind organizat, criza persista. În octombrie 1918, Direcția Generală a Căilor Ferate obținuse de la Comandamentul german de ocupație, câte 90 vagoane de păcură zilnic, aduse din teritoriul ocupat. În aceste condiții, exista în depozite, la această dată, combustibil numai pentru 5-6 zile și numai pentru 8-9 garnituri zilnic.

EXECUTAREA MOBILIZĂRII

1) Dispozițiile luate pentru trecerea pe picior de război a armatei

Înaltul Decret relativ la mobilizarea armatei, a fost dat de Regele Ferdinand în ziua de 27 octombrie 1918 la Iași și prevedea: „Art. I. Toate comandamentele, corpurile și serviciile armatei trec pe picior de război. Prima zi de mobilizare: ziua de 28 octombrie 1918. Art. II. Efectivele de război se vor completa cu oameni de la vatră din contingentele de completare, rezervă și miliții, până la contingentul 1894 inclusiv”.

Pentru executarea Înaltului Decret, Marele Stat Major a dat în aceeași zi ordin tuturor comandamentelor ca mobilizarea să se execute în conformitate cu instrucțiunile date de Marele Stat Major în iulie 1918. Graba însă cu care trebuia să se facă mobilizarea, pentru a ajuta armata aliată de Dunăre, în operațiunile de trecere a Dunării, precum și dificultățile de ordin tehnic, au făcut ca instrucțiunile de mobilizare să sufere de la început modificări. Astfel, chiar în prima zi de mobilizare - 28 octombrie 1918 - Marele Stat Major a modificat prima dispoziție din aceste instrucțiuni, dispunând în ordinul pe care l-a dat chemarea de la vatră mai întâi a oamenilor din contingentele de completare, adică contingentul 1912-1916 inclusiv, din Moldova. Pentru chemarea contingentelor din rezervă și miliții, se așteptau ordinele ulterioare.

¹² Ibidem, f. 101.

În ceea ce privește chemarea ofițerilor de rezervă, Marele Stat Major a hotărât, tot la 28 octombrie 1918, ca „dintre ofițerii inferiori de rezervă vor fi reținuți ca mobilizați numai sublocotenenții și locotenenții cei mai tineri, necesari pentru încadrarea efectivelor ce rezultă din tabelul oamenilor de sub arme și a contingentelor 1916-1912, ce sunt chemate”¹³.

Tot în prima zi de mobilizare, Marele Cartier General preciza numărul unităților de mobilizat și efectivele astfel:

a) Nu se mai mobilizează: cartierele de armată; divizioanele de artilerie grea; unitățile din grupa II-a¹⁴. Rămăneau deci, a se mobiliza: Diviziile 6, 7, 8, 9, 10, 13, 14, 1 și 2 Vânători; 1 și 2 Cavalerie; cartierele de corp de armată; divizioanele de munte; divizionul apărării antiaeriene; posturile de telegrafie fără fir; grupele aeronautice; companiile de pontonieri; secțiile de autoturisme, autosanitare, autocamioane; detașamente de jandarmi pedestrii și rurali. Regimentele de grăniceri s-au mobilizat, fără însă a se mai constitui Divizia de grăniceri¹⁵.

b) Efectivele

Trupe. Infanteria a mobilizat contingentele 1912-1916 inclusiv și numai pentru regimentele de infanterie și vânători, care intrau în constituirea diviziilor arătate mai sus. Pentru companiile de infanterie s-a prevăzut efectivul de 100-120 oameni, inclusiv gradații, iar pentru companiile de mitraliere efectivul de 126 oameni. S-a desființat compania 4 din batalion, completându-se cu ea efectivul celorlalte companii din batalion. Unitățile de marș nu s-au mai organizat.

Cavaleria a mobilizat regimentele de roșiori și Regimentul 3 Călărași, care intrau în compunerea celor 2 divizii de cavalerie, precum și câte un escadron din regimentele: 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9 și 10 Călărași, destinate a forma cavaleria divizionară a diviziilor mobilizate. Atât la diviziile de cavalerie, cât și la cavaleria divizionară se fixa pentru un escadron efectivul de circa 100 oameni. Pentru completarea efectivelor, s-au mobilizat contingentele 1914 și 1915¹⁶.

Artileria. Regimentele de artilerie și obuziere ale diviziilor mobilizate au chemat contingentele 1908-1915 inclusiv. Bateria a rămas tot cu 4 tunuri și 6 chesoane. Artileria de munte și apărarea antiaeriană au mobilizat aceleași contingente.

¹³ Ibidem, f. 102.

¹⁴ Instrucțiunile date de Marele Stat Major la 1 iulie cu privire la mobilizarea armatei prevedeau că se va face în 2 mari grupe: Grupa I care cuprindea unitățile și serviciile, care prin dislocarea lor normală aveau puțința a se mobiliza într-un timp relativ scurt și anume: Diviziile 6, 7, 8, 13, 14 care aveau majoritatea rezerviștilor în Moldova; Diviziile 9, 10 și 12 Cav., care se aflau în Basarabia și aveau efectivele întărite; Diviziile 1, 2 Vânători și Grănicerii, care se formau din batalioanele de vânători (care aveau efectiv mai mare ca regimentele de Inf.) și din regimentele de grăniceri (care aveau aproape efectivele de mobilizare). Grupa II cuprindea restul de mari unități, corpuri de trupă și servicii care intrau în compunerea armatei, ai căror rezerviști se aflau în teritoriul ocupat.

¹⁵ A.M.R., Fond Marele Stat Major, dosar nr. crt. 131, f. 103.

¹⁶ Ibidem, f. 104.

Trupele de pionieri și comunicații. Batalioanele 6, 7, 8, 13 și 14 Pionieri au mobilizat fiecare: 1 companie de pionieri, 1 secție de poduri ușoare și 2 secții de telegrafie. Batalioanele 9 și 10 Pionieri au mobilizat: câte 1 companie de pionieri, 1 secție de poduri ușoare și 1 secție telegrafie. Pentru trupele de pionieri și comunicații s-au mobilizat contingentele 1915-1912 inclusiv.

Aeronautica trebuia să mobilizeze contingentele 1914-1915, iar jandarmii pedestri și rurali trebuiau să mobilizeze contingentele 1912-1915.

2) Servicii.

a) Coloanele de muniții.

Fiecare divizie a mobilizat o singură coloană de muniții, compusă din 3 semi-coloane, dintre care una de artilerie, a doua de obuziere și a treia de infanterie. Coloanele de muniții ale Diviziilor 1 și 2 Vânători au fost mobilizate de regimentele de artilerie și obuziere ale Diviziei 8, respectiv Divizia 7. Oamenii necesari coloanelor de muniții ale Diviziilor 9 și 10 au fost dați de regimentele de artilerie și obuziere ale Diviziei 8, respectiv Divizia 13.

b) Ambulanțele divizionare.

Pentru fiecare divizie s-a mobilizat câte o secție de ambulanță cu o secție de brancardieri. Secțiile de ambulanță ale Diviziilor 1 și 2 Vânători s-au mobilizat de către compania 4 sanitară. Pentru secțiile de ambulanță divizionare s-au mobilizat contingentele 1912-1915 inclusiv.

c) Coloanele subzistență divizionare au fost constituite fiecare din: 1 stat major coloană; 2 secții de subzistență, mobilizate de către divizionul de tren al corpului de armată; 1 grup de exploatare, cu cireada de vite, format prin îngrijirea companiilor de subzistență ale corpurilor de armată. Pentru completarea efectivelor coloanelor de subzistență, Divizioanele 3, 4 și 5 tren s-au mobilizat oamenii din contingentele 1915-1912 inclusiv.

d) Brutăriile de campanie divizionare au fost organizate fiecare astfel: 1 stat major de brutărie de campanie; 5 secții fiecare a câte 2 cuptoare. Pentru completarea efectivelor, companiile de subzistență 3, 4 și 5 s-au mobilizat oameni din contingente 1915-1912 inclusiv.

Părțile sedentare.

Fiecare corp de trupă mobilizat trebuia să-și formeze și o parte sedentară, constituită din compania (la infanterie), escadronul (la cavalerie) și secția (la artilerie) de depozit. Comandantul unității de depozit era și comandantul părții sedentare. Prisosul de oameni, rămas de la părțile active, peste efectivul stabilit mai sus, urma să fie întrebuințat pentru paza diferitelor depozite și gospodăria corpurilor.

Pentru organizarea comandamentelor părților sedentare, urma să se dea ordin ulterior¹⁷.

Caii. Completarea cailor la unități și servicii trebuia să se facă astfel: din caii proprietatea unităților, aflați în păstrarea locuitorilor, trebuiau să fie aduși la corp numai 2/3 din numărul celor aflați într-o comună și anume caii cei mai buni; restul de 1/3 erau lăsați în păstrarea locuitorilor. Pentru regimentele de artilerie din garnizoana Bacău și Roman nu se mai aduce din Basarabia numărul de 2.000 de cai, care fusese prevăzut în instrucțiunile date pentru completarea cailor necesari unităților din grupa I-a. La data de 2 /15 noiembrie 1918 Marele Cartier General apreciind că în situația dată, diviziile care se mobilizau nu mai aveau nevoie de serviciile divizionare complete, a hotărât următoarele: 1) Coloanele de muniții nu se mai organizează. Diviziile dispuneau deci, numai de munițiile aflate asupra corpurilor de trupă și în consecință oamenii aparținând acestor formațiuni erau lăsați la vatră. 2) Secțiile de ambulanță nu mai utilizau trăsurile și furgoanele de ambulanță. Ele dispuneau numai de personalul necesar pentru spitalizare și 2 autocamioane sanitare. Efectivul unei secții de ambulanță organizată pe această bază era: 8 ofițeri, 97 trupă, 8 animale și 4 trăsuri. 3) Coloanele de subzistență nu se mai organizau dar în schimb fiecărei divizii i se pune la dispoziție o secție de 2-5 autocamioane. 4) Brutăria de campanie a mobilizat numai 6 cuptoare. Compania de subzistență a dat personalul specializat (brutării) și divizionul de tren respectiv a dat conductorii. Divizionul de tren mai pune la dispoziția fiecărei brutării de campanie, câte 50 căruțe înhamate cu cai sau boi. Efectivul unei brutării de campanie era: 2 ofițeri, 149 trupă, 243 animale și 64 trăsuri¹⁸.

Unitățile mobilizate.

Din numărul total de 15 divizii de infanterie și 2 divizii de cavalerie de care dispunea armata română în starea de pace, România nu poate mobiliza decât: 5 divizii (6, 7, 8, 13 și 14) care aveau dislocarea de pace în teritoriul liber al Moldovei; 2 divizii (9 și 10) care deși aveau dislocarea de pace în teritoriul ocupat, dispuneau totuși de efective întărite, la data decretării mobilizării; 2 divizii de vânători care iau ființă la mobilizare; 2 divizii de cavalerie. S-au mobilizat în total 9 divizii de infanterie și 2 divizii de cavalerie, mai mult decât jumătate din efectivul întregii armate. Din aceste mari unități mobilizate, 2 divizii de infanterie (9 și 10) și cele 2 divizii de cavalerie se găseau dislocate și imobilizate în Basarabia, prin situația politică și militară a acestui ținut românesc, ca atare ele nu erau disponibile pentru operațiuni

¹⁷ *Ibidem*, f. 105.

¹⁸ *Ibidem*, f. 106.

în Transilvania sau în teritoriul ocupat. De asemenea, nu era disponibilă nici Divizia 8, care opera în Bucovina. Rămâneau deci, disponibile pentru operațiunile de la vest numai 6 divizii de infanterie (6, 7, 13, 14, 1 și 2 Vânători)¹⁹.

3) Modul cum s-a executat mobilizarea.

Mobilizarea marilor unități a decurs în modul următor: Mobilizarea Diviziei 6 s-a făcut cu oarecare greutate și întârziere din cauză că la decretarea mobilizării o parte din teritoriul acestei divizii și anume acela care corespundea unităților cu reședința la Focșani, era ocupat de trupele germane. Întârzierea a mai fost provocată și de faptul că la acea dată, toate unitățile Diviziei 6, cu efectivele prevăzute, au primit ordin să pătrundă în teritoriul ocupat pentru a asigura ordinea și a pune stăpânire pe depozitele părăsite de inamic. Operațiunile pentru completarea efectivelor de mobilizare stabilite au continuat până pe la începutul lunii decembrie 1918, când Divizia 6 a primit ordin să se transporte în Transilvania²⁰.

Divizia 7 având toate elementele mobilizabile în teritoriul liber, a putut să mobilizeze în bune condiții. Cu toată vremea rea, oamenii au răspuns la chemare, astfel că la datele prescrise prin instrucțiunile de mobilizare, trupele și serviciile acestei divizii, afară de artilerie, au fost gata constituite, cu efectivele complete în oameni, cai și trăsuri. Artileria însă, din cauza lipsei de cai mari, nu a putut să mobilizeze toate unitățile hotărâte, astfel că nu toate bateriile au putut fi gata la data când divizia a început operațiunile în Transilvania. Divizia n-a putut mobiliza, la început, decât 2 baterii din Reg. 4 Artilerie, iar restul s-a completat ulterior. În privința artileriei, Divizia 7 a întâmpinat aceeași dificultate ca și Divizia 6.

La decretarea mobilizării, situația unităților Diviziei 8 era următoarea: Regimentul 13 Infanterie și 25 Infanterie se găseau în garnizoanele de reședință; Regimentele 29 Infanterie și 37 Infanterie se găseau în Bucovina, în marș spre Cernăuți.

Regimentele 12 Artilerie și 17 Obuziere aveau câte o baterie în Bucovina, organizate din întreg efectivul disponibil al regimentului, iar restul rămăsese în garnizoanele de reședință, din cauza lipsei de cai și hamuri. Corpurile aveau în garnizoanele de reședință pe ajutorul șefului de corp cu un personal redus, care era insuficient pentru a pregăti și desăvârși lucrările de mobilizare. Comandamentul diviziei era în curs de mutare de la Burdujeni la Cernăuți, deci departe de reședințele de mobilizare ale unităților în subordine, cărora trebuia să le comunice ordinele și instrucțiunile de mobilizare și în același timp ocupat în conducerea operațiunilor din Bucovina. Din aceste cauze, mobilizarea Diviziei 8 s-a făcut în condiții grele²¹.

¹⁹ *Ibidem*, f. 107.

²⁰ *Ibidem*, f. 108.

²¹ *Ibidem*, f. 109.

La decretarea mobilizării, Diviziile 9 și 10 se găseau în Basarabia și ocupau sectoare pe Nistru. Ele aveau efective întărite, aproximativ câte 10.000 oameni fiecare divizie, efectiv care satisfacea cu prisosință condițiile de efectiv stabilite pentru mobilizarea 2.

Mobilizarea Diviziilor 13 și 14 nu se putea executa în mod efectiv din cauză că aveau majoritatea efectivelor de mobilizare în contingentele din elementul rezervei, așa încât completarea efectivelor devenea imposibilă numai din contingentele de completare hotărâte a fi chemate. În afară de insuficiența efectivelor, s-au adăugat următoarele piedici pentru mobilizarea acestor divizii: Divizia 13 avea în teritoriul ocupat 1/2 din regimentele de infanterie (Regimentele 47/72 și Regimentele 48/49) și regimentele de artilerie (23 Artilerie și 28/3 Obuziere); unitățile Diviziei 14 trebuiau să organizeze și să satisfacă totalitatea serviciilor de gardă al penitenciarelor de pe întreg teritoriul Corpului 4 Armată. Față de situația militară și politică, creată prin încheierea armistițiului general, Marele Cartier General încă din ziua 4 de mobilizare, a hotărât ca regimentele acestor divizii care urmau să se întrunească în a 8-a zi de mobilizare, să rămână pe loc în garnizoanele lor și să continue mobilizarea. De fapt însă, aceste divizii neluând parte la operațiuni nu au mai fost mobilizate.²²

Divizia 1 și 2 Vânători.

Aceste divizii iau ființă la mobilizare, prin transformarea în regimente a batalioanelor de vânători care intrau în compunerea organică de pace a diviziilor de infanterie și gruparea acestor regimente în divizii de vânători astfel: Divizia 1 Vânători a fost constituită din Regimentele 1, 5, 4 și 6 Vânători, provenite din transformarea batalioanelor de vânători cu același număr, care aparținuseră respectiv Diviziilor 1, 2, 7 și 4. Divizia 2 Vânători a fost constituită din Regimentele 2, 3, 9 și 10 Vânători, provenite din transformarea batalioanelor de vânători cu același număr, care aparținuseră respectiv Diviziilor 3, 5, 9 și 10. Completarea efectivelor de mobilizare, prescrise pentru regimentele diviziilor de vânători s-a făcut din resursele și cu concursul diviziilor de infanterie, cărora aparținuse organic batalioanele de vânători respective. Acest procedeu a fost determinat, pe de o parte de situația teritoriului țării în mare parte ocupat de trupele inamice, iar pe de altă parte de graba cu care trebuia executată mobilizarea. Artileria diviziilor de vânători s-a format prin preluări de la diviziile de infanterie existente și anume: Divizia 1 Vânători, care s-a constituit și a pătruns cea dintâi în Transilvania, a dispus la început numai de 1 baterie din Regimentul 11 Artilerie, iar în cursul operațiunilor din Transilvania a mai primit câte o baterie din Regimentul 12 Artilerie, Regimentul 17 Artilerie/obuziere și Regimentul 1

²² *Ibidem*, f. 110.

Artilerie Munte; Divizia 2 Vânători, care a intrat mai târziu în Transilvania, a dispus la început de câte 1 baterie din Regimentul 4 Artilerie, Regimentul 24 Artilerie, Regimentul 8 Obuziere și Regimentul 2 Artilerie Munte²³.

La decretarea mobilizării, Diviziile de cavalerie 1 și 2 se găseau dislocate în Basarabia și dispuneau de efective întărite, aproximativ câte 3.000 oameni fiecare divizie. Completarea efectivelor în oameni a întâmpinat dificultăți, din cauză că o parte din oamenii demobilizați se aflau în teritoriul ocupat, în special acei ai Diviziei 2 Cavalerie. Dar greutățile cele mai mari au provenit din lipsa cailor și starea lor de slăbiciune, care-i făcea în bună parte de neîntrebuințat.

4) Greutăți și lipsuri întâmpinate

Durata mobilizării a depășit cu mult timpul prescris prin instrucțiunile de mobilizare, atât din cauza vremii, întrucât iarna începuse deja, a greutăților de transport, dar mai ales din cauza lipsurilor de ordin material arătate. Cu deosebire, lipseau echipamentul, subzistențele precum și caii necesari artileriei și cavaleriei. Lipsa cailor a fost așa de mare, încât diviziile n-au putut să-și completeze efectivul în cai, la începutul mobilizării, decât numai pentru una sau cel mult 2 baterii de fiecare regiment de artilerie sau de obuziere. În privința transporturilor, la decretarea mobilizării căile ferate au fost în măsură să execute toate transporturile de afluire, menținând și trenurile de persoane în circulație. De îndată însă ce teritoriul ocupat a devenit liber, criza transporturilor a început să se resimtă și să se accentueze din ce în ce mai mult, pe de o parte din cauza lipsei de locomotive și material rulant, al căror număr nu mai putea satisface complet întinderea rețelei precum și din cauza lipsei combustibil, iar pe de altă parte din cauza distrugerilor făcute de inamic în teritoriul ocupat²⁴.

Cu toate aceste greutăți de ordin material, moralul populației atât în teritoriul liber cât și în teritoriul ocupat, care respira acum liber, după aproape 2 ani de teroare, a fost înălțător, populația a răspuns cu avânt la chemarea celei de-a doua mobilizări²⁵.

Acțiunea, în întregul ei, nu poate fi considerată ca o mobilizare propriu-zisă deoarece din cauza situației politice și militare, ea nu s-a făcut decât parțial, atât ca număr de mari unități cât și ca efective. Într-adevăr dacă la data când s-a decretat mobilizarea a 2-a, atât situația militară, cât și cea politică impuneau reintrarea României în război și deci mobilizarea tuturor forțelor sale, apoi după încheierea armistițiului general, o mobilizare generală propriu zisă nu mai era justificată

²³ *Ibidem*, f. 111.

²⁴ *Ibidem*, f. 112.

²⁵ *Ibidem*, f. 113.

și de aceea, Marele Cartier General român a procedat numai la o reorganizare a marilor unități și la operațiuni de sporirea și completarea efectivelor, în raport cu situația mai mult sau mai puțin amenințătoare a vecinilor. Această sporire de efective era cerută de nevoi operative imperioase și anume:

1) Garantarea frontierei Nistrului, în contra oricărei acțiuni din partea trupelor sau bandelor bolșevice ruse. Aceasta se impunea cu atât mai mult acum după încheierea armistițiului general, când trupele austro-germane de ocupație din Ucraina se retrăgeau în patrie.

2) Ocuparea și menținerea ordinii în Dobrogea unde bandele bulgare terorizau autoritățile și populația română. 3) Protejarea populației românești din Transilvania, în contra crimelor și jafurilor armatelor regulate și neregulate ungare precum și pentru a pune frâu provocațiunilor ungurești. În aceste condiții, doar faza inițială - pregătirea și decretarea ei - poate fi considerată ca o mobilizare, iar faza care urmează după încheierea armistițiului general, trebuie considerată numai ca o operațiune de sporire a efectivelor²⁶.

Această sporire de efective a continuat tot timpul pe măsură ce nevoile operative din Transilvania și Ungaria au impus-o până la îndeplinirea aspirațiilor noastre naționale și teritoriale.

BIBLIOGRAFIE:

1. Arhivele Militare Române (în continuare A.M.R.), Fond Marele Stat Major, dosar nr. crt. 131.
2. Daniel Silviu Niculae, 1918. *Reintrarea României în Război*, Editura Mii de cărți, Bragadiru, 2018.

²⁶ Vezi pe larg: Daniel Silviu Niculae, 1918. *Reintrarea României în Război*, Editura Mii de cărți, Bragadiru, 2018.